

Utrota rågens fiende.

I dessa dagar gå vi väl alla lantbrukare och glädja oss över, hur vacker rågen är. Ingenting kan väl fröjda en lantbrukares hjärta mera, än att se ett böljande rågfält, insvept i en lätt dimma av frömjöl från blommande rågax. Det betyder bröd för vintern.

Men - intet paradiset utan orm. Har Du tänkt på, att samtidigt som de långa rågaxen försiktigt öppna sina fjäll för att låta ståndarna svänga för vinden och skaka ut sina massor av frömjöl - så öppnar samtidigt förstöraren "Svartrost" sina skålar och låter sitt spormjöl flyga för att förgifta den mognande rågen? - Var kommer då den ifrån?

Svartrosten är en svamp, som lever omväxlande på berberisbusken (havabär) och på stråsäd. Den måste växla om, finns inte berberis, så dör den ut. På försommaren kan man på berberisbuskens blad se små röda fläckar, och ser man noga efter på dessa fläckar eller vårtor, så ser man små skålar. Ur dessa små skålar är det, som svartrostens smittämne, spormjölet kommer. Detta rostbruna mjöl följer med vinden till sädesfälten, och där ett sådant litet korn fastnar på ett strå eller ett blad, bildas först en brun fläck och sedan ett brunt sår. Längre fram på sommaren bli fläckarna svarta. Bladets och stråets vävnader sönderslitas och näringen hindras att gå upp i axet för att bringa detta till mognad. Det kan gå så långt, att strået

och axet blir alldeles fördärvat.

Den skada, som svartrosten åstadkommer, är mycket stor. På en medelstor gård i mellersta Sverige beräknade vi ett år skadan till omkring 2000 kronor. Men den hösten utrotades berberisbusken på den gården. Den utrotas numera överallt, även här i Estland. Även om det blir arbetsamt och dyrbart, så kan man vara säker på att man har lön för mödan.

Det finns gott om berberis här. På skolans mark ha vi i år huggit bort ett hundratal, som stodo i närheten av åkern. I första hand måste de buskar bort, som stå alldeles intill åkerfälten. Allra bäst vore det att få bort alla buskar, men då skogen är full av dem, är det lättare sagt än gjort att alldeles utrota dem. Men man kan åtminstone försöka att få bort dem, som stå närmare än 200 m från åkern. Alltså, låt yxan gå i dag eller i morgon, ånnars kan det bli för sent i år.

På samma gång är det bäst att avliva en annan skadegörare getapeln. Den har nu likadana fläckar på bladen som berberis, och den sprider också rost, men det är en annan sorts rost, kronrost, som angriper havre. Hugg bort getapeln på samma gång! Och på höstsidan, då det blir ett par dagar med mindre brådsakande arbete, så tag med dig dina grannar och sök igenom skogen runt omkring byns åkrar. Döda skadegörarna, berberis och getapel!

P. Byström.

Efter 42 år.

Så ljud då åter den kända svenska psalmen nr. 138: Kom helge ande till mig in, men denna gång som inlednings - efter att ha varit avslutningspsalm 1894 då det sista gången var svensk konfirmation i Kors kyrka för svenskarna i omgivningen.

Detta under, som har skett, får ses mot bakgrunden av det arbete som gjorts och fortfarande göres av lärarinnan fru M. Gottkampf. i Allikleppby Utan hennes brinnande intresse för svenska saken skulle skolehuset inte kommit till där, och utan hennes hjälp kunde det knappast ha blivit konfirmation heller.

Ett särskilt tack är kyrkoherde Danell värd, som haft hand om konfirmationsundervisningen och varit nödgad att ligga på platsen för att kunna hålla skriftskola.

Den ungefär 700 år gamla Kors kyrka var prydd med grönt och blommor när de till antalet 9 konfirmanderna sjungande tågade in i kyrkan med pastorerna Danell och Valdmaa i spetsen. Den senare talade också till konfirmanderna på estniska. Efter förhöret och församlingssång sjöng herr A. Aspelin två solosånger: "Låt mig leva för att verka" av Birger Gustafsson samt Davids psalm 42, av Otto Olsson. Efter nattvardsgången samlades konfirmanderna och de övriga svenska kyrkobesökarna i sockenstugan, där de undfågnades med gott kaffe, varefter man återvände till sina respektiva orter.

Major Th. Jakobsson:

Sekreterare i Narvakommitten.

Narva-troféer.

I.

Dystra och tyngande på sinnet verka i allmänhet november-dagarna i Norden. Alldeles särskilt allvarsmättade torde de dock varit året 1700. Efter in i det sista givna försäkringar om fredliga avsikter hade Danmarks, Sachsen - Polens och Rysslands regenter plötsligt trolöst förklarat Sverige krig i den förhoppningen, att Sveriges 18-åriga, oerfarna konung ej skulle kunna försvara sig och sitt land mot deras samlade krafter. Visserligen hade Danmark sett denna sin förhoppning grusad och tvungits till en hastig fred. Härvid hade Carl XII dock haft viss hjälp av sjömakerna, England och Nederländerna, samt en del tyska småfurstar. Med Ryssland och Sachsen - Polen åter var räkningen ännu ej uppgjort och mot dessa stod han alldeles ensam.

I oktober månad hade så Carl XII med blomman av Sveriges ungdom såväl som med gamla ärekrönta veteraner från Carl X Gustafs och Carl XI:s segerdagar avseglat till Östersjöprovinserna. De första underrättelserna voro ej gynnsamma. Höststormarna hade skingrat den svenska transportflottan, så att trupperna måste urskeppas i olika hamnar alltifrån Pernau till Reval. Så småningom samlades emellertid de spridda truppkontingenterna.

I detta samband kan nämnas att den präst som sist predikade på svenska i Kors församling hette Mickwitz, år 1894, sedan dess ha prästerna där inte mera brytt sig om att lära svenska och svenskarna i Kors och Vihterpalu ha saknat svensk gudstjänst, med undantag av de gånger prästerna från Noarootsi varit dit. Nu är att hoppas att svenskarna där, sedan de fått undervisning på modersmålet i skolorna också ikänna behov av att få konfirmationsundervisningen på svenska och att tidrymden med nästa konfirmation kan minskas med 40 år. *Fridolin.*

Skulle det första slaget drabba ryssarna eller sachsarna, frågade man sig därhemma, och huru skulle det utfalla? Även ledningen själv synes i det sista varit tveksam om, med vilken av fienderna uppgörelsen först borde ske.

Den 15. oktober underrättades kommandanten i Narva om konungens avsikt, "att wij till undsättning af bemelte Fästning så väl som hela provin-cien med aldräförsta lära infinna oss dher i negden med en så starck milice som näst Gudz tillhjälp nogsamnt skall wara wuxen att delogera be:te Patrask och tvinga dhen canailen att wijka undan."

Helt säkert hade spänningen hemma nått en hart när olidlig höjd, innan äntligen budskapet om utgången av den för landet så betydelsefulla tvekampen med ryssen ingick, och helt säkert läste man med djup tacksamhet mot den Högste och med av stolthet klappande hjärta och glödande kinder de många skildringar av segern, som i tryck omedelbart utkommo. För att rätt förstå stämningen behöver man blott tänka på vilken spänning i våra dagar en skidtävlan i en vinterolympiad kan åstadkomma och vilken oerhörd entusiasm en seger i en dylik kan väcka.

Ett av de nyssnämnda trycken bär titeln: "Kårt och Sanfärdig Berättelse Om den Glorieuse och i Manna minne Oförljklige SEGER hvarmed den Aldrahögste GUD den 20. November hafwer behagat wälsigna Kongl. May:tz af Sverige Rättmätige Wapen emot Dess trolöse Fiende Czaren af Muscow. Narva d. 28. Nov. 1700."

I nyssnämnda skildring omfattas beträffande de i slaget vunna troféerna följande: "Häruppå nederlade hela de fiendtlige Regimenterne för Kongl. May:tz fötter deras Fahnor och Gewähr, marscherandes sedan så Officerare till stort antahl som gemena med blotta hufwuden genom Lägret öfwer

Strömen. Så snart det war skedt, blef hela Fiendens Läger intagit, hwarest öfwerflöd på all ting fans jemte et rijkt Byte; Doch war där ibland förnemligast att räkna ett Kostbart Artollerie bestående af 145 helt nya Metall-Stycken af different storlek, de största till 45 pund effter Swänsk måtstock, 28 nya Metall-Mörsare af åtskillige inventioner och 4 Haubitzer medh en anseelig quantitet Ammunition, 6 par Pukor, 151 Fahnor, 20 Estandarer, förutan dem som i sielfwa action blefwo sönder reefne och i mörkret förkomne sampt wid Fiendens retraite i Strömen dränckte, hwaraf alla dagar några upfiskas, och här och där igen finnes; En stor myckenhet gewähr, Tzarens qwarlemnade Fält-Cassa, förutan en hoop Tält och Baraqver sampt et anseeligt förråd af Proviant och Fourage med annat rijkt Byte som Kongl. May:tz Armée tillföll."

Närmare uppgifter om dessa troféer erhåller man i ett annat samtidigt tryck, benämnt "Sannfärdig Berättelse Om the Ryska Fångars Ankomst Til Stockholm Theres uphämtande och Huru the äre fördehlte och hållas uthi sin Arrest. Jämpte en riktig förteckning uppå the Wid Narva Erhållna Trophéer, Stycken, Fahnor och Standarer." Här lämnas en noggrann "Specifikation Uppå Gewähr och Ammunition som the Ryska lämnade effter sigh, sedan the medelst then högstes Bijstånd den 20. Novembr. 1700 blefwo slagne och uthur thes Retrenchemente drefne, hwilcket sedan blef infördt uti Hans Kongl. May:tz Archlie i Narva och Ivangorod."

Av dessa specifikationer framgår, att antalet tagna kanoner, haubitser och mörsare var ännu större än i den förstnämnda skildringen angives eller sammanlagt 181 st. med bl. a. tillhörande kulor, 4740 granater, 16.300 "Brand Rör af Bleck till hastiga Skått" samt 397 tunnor krut. I övrigt togos i vapenväg bl. a. 4.050 musköter och 2020 handgranater. Över de tagna fanorna och standaren lämnas en beskrivning och deras antal uppgives

till 146 st. resp. 16, vartill komma 100 st „Dragone Wimp-lar“. Bland fanorna märkas såväl Preobraschenska som Semjonovska gardesregemen-tenas.

De tagna troféerna överför-des till Stockholm först i juli 1701 under betäckning av „Kronoskeppet“ Kalmar, enligt vad den framstående trofé-forskaren, famlidne krigsarki-varien J. Petrelli, berättar.

Efter ankomsten dit gavs order, att artilleripjäserna skul-le urlastas på Skeppsbron framför borgmästare Törn-flychts hus och läggas i lavet-ter samt att till alla fanor och standar, som saknade stänger, dylika skulle anskaffas och dukarna på dem fastslås. När detta var verkställt, skulle rapport härom lämnas över-ståthållaren. På därefter fast-ställd dag skulle stadens rytteri med pukor och trumpeter samt 400 man av det bäst klädda borgerskapsinfanteriet formera sig på Skeppsbron. Rytteriet „med weriorne i handen“ skulle öppna och sluta kolonnen med fanorna, som av infanteriet skulle bäras fyra i varje led. De skulle föras längs Skepps-bron, Nygatan („Herr Falken-bergs huus förbij“), över Rid-darholmsbron och till Kongl. huset (nuvarande Svea hovrätt och Statskontoret) „inn genom stora porten, hwarest alla tro-phèerna nederbuckas för Hen-nes Maj:t och Kongl. Perso-nerne. Så marchere de uth genem andre porten och gå baskom Riddarholms Kyrkan över broen och åth stoorå Kyrko brinken, så åth gamla Norbro över Normalms torg (nuvarande Gustaf Adolfs torg) åth Arsenalen (i Kungsträd-gården), hwarest rytteriet sät-ter sig uthför porten och fa-norna föres upp i Arsenalen“.

Flertalet av de tagna artil-leripjäserna — „metalltroféerna“ — synes, då artillerigården (vid Riddargatan) redan var full med tidigare erövrade sådana, hava uppställts på arsenalsgår-den såsom framgår av en del auktionsberättelser, vartill vi skola återkomma.

På var och en av metall-troféerna från Narva lät Carl XII sedermera sätta inskriften: „med Guds Hielp af K. Carl

Skandalöst uppträde i Genève.

Vad har N. F. gjort för mitt land? Frågar Negus.

Vid Folkförbundetssamman-träde på tisdagen uppträdde Negus, men knappt hade han öppnat munnen innan en öron-bedövade visselkonsert började bland de italenska journalister-na, vilka likväl efter några mi-nuter anhölls av ett starkt poliskommando och fördes ut ur salen. Största delen av de-legaterna gävo uttryck åt sin ovilja gentemot den italienska demonstrationen genom applåd-er.

Negus lät sitt lugn icke stö-ras av intermezzot utan avvaktade att ordningen i salen skul-le återställas. När bråkmakarna bortförts av polisen lade sig en andäktig tystnad över salen.

I sitt anförande, som hölls på amhariska språket och översat-tes till engelska och franska, riktade Negus först en vädjan till folkförbundet att icke över-

ge hans olyckliga land. Han skildrade händelsernas utveck-ling före och under kriget och uppehöll sig särskilt vid italie-narnas användande av giftgas. Negus riktade därefter en fråga till folkförbundet, vad det egent-ligen gjort till hans hjälp utom att det utpekade angriparen.

Han kom så in på frågan om upphävandet av sanktionerna och yttrade: „Jag kommer till folkförbundsförsamlingen för att förklara, att problemet icke kan lösas på detta sätt. Det gäller icke blott lösandet av den italiensk-abessinska kon-flikten utan hela principen om den kollektiva säkerheten och de små staters framtid, vilka tro på fördragens helgd. Det är hela den internationella moralen som står på spel. Jag upprepar mina protester mot överträdelserna av fördragen.“

Noarootsi.

Segerfestens firande vid Noa-rootsi kyrka kunde glädja sig åt stor tillströmning av deltaga-re såväl från den närmare om-nejden som även från Sutlep och Rikholdi. Klockan tio f.m. började minneshögtidligheten vid monumentet över de fallna på kyrkogården. Inledningsvis talade minnesstodskommitténs kassaförvaltare Johannes Amb-ros, och högtidstalet hölls av löjtnant F. Laurmann från Haap-salu. Talaren erinrade om vad frihetskriget kostat i offer och vad de fallnas minne kräver av oss efterlevande. Av dagens frågor berördes släktnamnens estnisering, som talaren varmt förordade, varvid han dock be-

tonade, att någon namnändring givetvis icke förväntas av minoritetsfolken. Vidare manade tal. kraftigt Noarootsis innevå-nare, att anskaffa den estniska flaggan för sina gårdar.

Sedan de fallnas minne hed-rats genom avsjungandet av psalmen „Närmare Gud till dig“ och akten avslutats med natio-nalhymnen, vidtog gudstjänst i kyrkan med predikan på est-niska och svenska av kyrko-herde Danell. Härpå följde kons-ert i prästgården med solosång av hr A. Aspelin från Tallinn till ackompanjemang av fru Danell samt pianosolon av stud. Arne Helén från Stock-holm. Vidare hölls auktion till förmån för minnesstoden, som ännu är belastad med en skuld av omkring 140 kronor. Genom kollekt, inträdesavgifter till konserten och auktionen inbrag-tes netto över 60 kronor, vari-genom en avsevärd del av skulden alltså kan likvideras.

Kl. 9 på kvällen skedde vid Pürksi folkskola samling för tändande av segerelden. Man avtågade till grustaget vid Passlepsvägen, där elden tändes med den från Riksöldsten ut-sända lågan. Vid elden talade folkskolläraren Ed. Tui. Vidare förekom folklekar och dans.

d. XII tagit wid Narwen d 20 Nowemb. 1700“. Enligt en skri-velse från Carl XII till krigs-kollegium daterad Heilsberg den 16. januari 1704 synes ar-betet härmed i december 1703 varit avslutat. I skrivelsen säges nämligen: „Wij see uthur Eder underdånige skrifwelse, dat. d. 22. Decemb: sidstl: hu-rusom I till föllie af Wår nå-dige resolution hafwa låtit sät-tia den projecterade meeningen uppå dhe widh Narwen tagne Ryska Trophéerne“. Fortsätter.

Från festen i Vichterpal.

På eftermiddagen den 33 juni samlades ett 30-tal ungdomar från N.U.F. på Folkshögskolan. En lastbil hade försetts med bänkar och björklöv, och snart bar det av med sång ut på vägen med Vichterpal som mål. Bilen kunde dock ej köra ända fram till svenska skolan, varför bufettillbehören måste lastas på en häst för att forslas fram. Deltadarna fingo använda sina apostlahästar, togo en genväg, och efter att ha klättrat över åtskilliga gårdesgårdar var man snart framme. Några kilometer från svenska skolan hade ställts till segerfestbrasa, och dit tågade nu också N.U.F-arna.

Följande dag gick åt för att ställa i ordning med festen, som skulle hållas på kvällen i svenska skolan.

På aftonen anlände också dit blåsorkestern från Rågö. Festen kom således framför allt att bli ett möte för svenskar från olika håll. Det var den ju också afsedd till. Vichterpalsvenskar liksom andra svenskar i utkanterna äro nog i behov av besök för samhörighetskänslans stärkande. Det ländert N.U.F. till heder, som mer än andra har den saken på sitt program. Ur svenskhetssynpunkt har et liknande ungdomsarbete särdeles stor betydelse. Vill man arbeta för svenskhetens bevarande, så måste man ta hand om ungdomen. Det är vid liknande svenska festliga möten som ungdomen lär sig vart den hör. Den vaknar till medvetande, som varar hela livet.

Festbesökare.

Torkan i Noarootsi trakten har antagit en allvarsam karaktär. Vårsåden är redan så illa därän, att man måste räkna med felslagen skörd. Man bör även befara, att rågen skall brådmogna, om regn icke kommer inom närmaste framtiden. Särskilt i betraktande av missväxten i fjol, är läget prekärt för de av utlagor tyngda jordbruken.

Brev från Rikholdi.

Länge har lantmannen gått och tittat med ängslan upp mot himmeln för att spåra upp något regnmoln, men någon nimbusky har ej till denna dag, som dessa rader skrives, nedsänt sin välsignelse. Värmen och torkan ha varit för intensiva för våra, till övervägande del, sandjordar, så att årets gröda lidit ganska mycket.

Den 21 juni återvände bygdens unga män från en tio dagars exersis i Kurtna, dit reservisterna från Läänemaa hade inkallats för att uppfriska minnet i krigarkonsten.

Ängens blommor få göra sig i ordning att säga farväl till livet och rikta blicken mot förgängelsen, ty liar och räfsor ha redan här i Rikholdi råkat i sväng.

Den 28 juni hade ortens frivilliga brandkår anordnat friluftsfest med lotteri på Menback. Festen var talrikt besökt, och bland publiken märktes också ungdomar från grannkommunerna.

Första följden av utvandringen till Sverige ger i Rikholdi sig tillkänna med att sångkörerna mer eller mindre gå i upplösningens tecken, redan nu i den grad, att något uppträdande inte just nu mer är möjligt. Andra för svenskheten skadliga följder framträda med tiden utan tvivel. Hittill har det varit endast den kvinnliga ungdomen som utvandrat, men numera lära också adresser med förfrågningar efter manlig ungdom översänts.

Ortsbo.

Utlandet.

9 timmar uppe i segelplan.

En utomordentlig segelflygningsprestation har den tyske flygkaptenen Helm utfört över Berlin. Han lät en flygmaskin bogsera sig upp till 500 meters höjd, släppte därefter kontakten med flygmaskinen samt flög vidare ensam med sitt segelplan. Han nådde 2 000 meters höjd samt stannade uppe i luften 8 timmar och 50 minuter.

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red.

A. Stahl.

A. Aspelin.

Lokalredaktörer:

Vormsi, T. Gårdström.

Noarootsi, V. Pöhl.

Höbring, A. Vesterberg.

Roslep, A. Bergman.

Rüütli 3, Tallinn. Tel. 470-08

Prenumerationspris:

Inrikes	Utlandet
1 år Ekr 2:—	1 år Ekr. 4:—
1/2 " " 1:—	1/2 " " 2:—

Hauptmann grävde ned stor dollarsumma.

En tysk medborgare vid namn Ehrenfried Knopp, som under någon tid vistats i USA, bosatte sig nyligen i Kattowitz, där han hade en bror. Med hot att offentliggöra en del skattebedrägerier, vartill brodern gjort sig skyldig, tvang Knopp denne att till honom utbetala 50,000 zloty. För några dagar sedan blev Knopp nedskjuten av sin bror. Vid detta tillfälle visade det sig, att Knopp varit god vän med den i Amerika avrättade tyske träarbetaren Bruno Hauptmann. Man fann honom i besittning av flera brev från Hauptmann. I ett av breven skriver Hauptmann, att han på närmare angiven plats grävd ned ett stort dollarbelopp. Hauptmann hade skrivit brevet kort innan han arresterades. Polska polisen har lagt beslag på breven och ämnar överlämna dem till amerikanska kriminalpolisen.

En farlig annons.

En annonsbyrå i Malmö, som nyligen sände en annonsorder till en tidning i Stralsund, fick efter några dagar ett brev med meddelande, att annonsen först måste statligt kontrolleras, men att den skulle införas, så snart vederbärande statliga myndighets medgivande förelåg.

Den farliga annonsen, som var avfattad på tyska, lyder i svensk översättning sålunda:

„Duglig ensamjungfru får väl avlönad plats i ett fem personers hushåll i Sverige. Svar till fru (namn) Malmö.“

Kan någon räkna ut varför den annonsen var farlig i Hitlers Tyskland?